

hem estudiat a l'art. *Lavaix*² provinent sens dubte, en última instància, del ll. cl. LAVACRUM 'rentador', 'safareig', 'bassa d'aigua' (el que per via aràbiga apareix alterat en *labârko* > *Llavarco*, E. T. C. II, 82), tornat LAVACLU en llatí vulgar. *Lavaix* demostrem allí que ve del plural de *lavay*, forma dissimilada de *lavayl*.

Així com en el tipus *Lavaix* / *lavay* la dissimilació de les dues L-L va reduir, la -yl a -y, en *Navall* va canviar la L- en N-. És natural, doncs, que pertot aparegui aquest nom aplicat a torrents, aiguals muntanyencs i sèquies.

Amb aquest mateix valor va donar el cast. *lavajo* o *navajo* «charca de agua llovediza que rara vez se seca» [que Simonet trobava ja escrit *labâžo* en un escr. de Toledo en lletres àr.: *Glos.*, p. 627]: és el mot que ja vaig estudiar a fons i amb totes les variants en el DCEC (*DECH* III, 60').

En el mot castellà també s'havia produït la dissimilació l-/j > n-/j, quan allí encara sonava *lavajo* (després -ajo > -ajo), majorment havent-hi en cast. la contaminació i confusió amb el radical del pre-romà *nava* 'altiplanície amb aiguamolls'.³

I així trobem en les terres de llengua castellana, *Navajas*, poble xurro del p. jud. Sogorb, que sona encara *Navalles* en un doc. de 1327 (Finke, *Acta Ar.* II, 936). A Galícia compto 21 pobles o llogarets dits *Navallo* o *Navallos*. Juan de *Navalla* és un personatge folklòric, que passava per castellà, una espècie de Faust o Comte Arnau menestral, que figura en el «*Romancer*» (Agustín Duran, *Rom. Gral.* 1951, II, nº 1316-7). Per una curiosa ultracorrecció de la confusió de *lavajo* amb *nava*, el «cazurro» andalús del S. XVI, que recitava el *Buen Amor* (veg. la meua ed. de J. Ruiz i Mz. Pi., *Po. Ju.* 465) deia *Las Lavas de Tolosa* en lloc de *Las Navas*.

El tipus toponímic estudiat aquí es troba també en els Pirineus occitans: *Nabail* llog. te. Bagneres de Bigorra, *Nabailles* mas te. Limbrassac, (Arie.), distr. Pàmies. Un altre mas *Navailles* te. Uzatz (distr. Foix); i un altre mas *Navaillo* te. Avezac, distr. Bagneres de B. Molts en el Bearn: Coll de *Nabails* 1063 alt., i enfront d'aquest *Pic de Navaillo* (1667 alt) 4 k. a l'E. de Ferrieres, ja a la r. de HPyr. (Boisson. *Guide de l. V. de Ferrieres*, p. 9). En el *D. Top. des BPyr.*, 6 homònims *Navailles* o *Les Navailles*, en els cº de Theze, Navarrenx i Orthés: documentats, un *Navales* i dos -albes des del S. XII; un altre *Las o Les Navalbes* des de 1366; i un altre *Navalbae* des de 1305.

És possible que en algun d'aquests, com en el fr. *Noailles* es parteixi de NOVAS, NOVALIA, com sigui que OV es torna av en gran part del domini gascó (cf. també Krahe, *Unsere ältesten Flussnamen*) però no serà aquesta l'etim. en molts, car els de l'Arieja són ben lluny de l'àrea d'aquest fenomen gascó si

bé en alguns s'hi pogué combinar; però el masculí *Nabail* de Bigorra prova que cal lligar-ho amb el nostre tipus català *Navall* / *Navalla*.

En altres noms menors és dubtosa l'etim. A causa de la -ç final i de la topografia del lloc és difícil que vingui d'aquí la pda. *Llavaig* de la vall de Camprodon (te. La Roca); veg. el que vaig argumentar en *EntreDL* II, 114n., sense arribar, però, a una altra solució (car la suggerida demanaria un canvi fonètic encara més difícil).

Navaix, font i barranc de *naváçš* te. Banyeres de Mariola (XXXVI, 22.17) s'hi podria afegir atès el sign., no tant per la terminació, perquè deu ser nom mossàrab, i els moss. en -aix solen venir de -airs -ARIOS; potser deriv. de *nava* o tanmateix és un cas com el de *Lavaix*, LAVACLOS, si bé ací la dissimilació pressuposada és més difícil. D'altres noms val., la situació fronterera fa pensar en manlleu del cast.: *El Navaixo* a Llíria-Casinos (enqs. de 1962).

Finalment, un nom amb terminació femenina, en el cas del *Roll de Nabáçša* te. Benifairó de les Valls (XXX, 15.12), encara ho dificulta més, per bé que que es tracti d'una sèquia. Per a aquest pot ser un arabisme independent, compost amb el NP *Aixa*, format amb l'àrab *naÿb* «tour de rôle» (Belot) especialment *naÿba* «tour d'eau d'irrigation» en moltes fonts africanes (Beaussier, Ghadamès etc., Dozy, *Suppl.* II, 732b), mot que no era estrany a l'ús hispànic:⁴ doncs *na(u)ba* 'Ayišša 'la tanda de rec d'Aixa'

En el milanès *navèll* «pila, abbeveratoio» (Salvioni, *Dial. Mod. Milan.* 176) hi ha sign. ben semblant, i la mateixa dissimilació L-L > n-l, però es tracta del ll. LABELLUM 'cossi, gibrell'.

¹ V. *Lleriola*, a l'art. *Llèria*, supra.— ² Allí hauríem hagut d'afegir el Clot de *labáçš* de l'alta Ribagorça, te. Espluga de Serra, a Set-Comelles més avall dels *Maians* (XVIII, 199b5).— ³ Gulsoy (en el *DECat.* V, 889) prengué això (que jo donava com un cas de superposició o contaminació), com si fos NAVA l'etim. veritable, ço que fins en castellà i gallec és més difícil de sostenir. Quant als NLL cat. *Navall* etc. que també hi posa (art. *navalla* 'coltell', 889a24ss) ja fóra «pendre el rave per les fulles» lligar-los amb això, puix que *nava* no és mot català, i són evidentment inseparables de *Llavall* i del grup estudiat a l'art. *Lavaix*. Hi pot haver hagut contaminacions entre els congèneres en *Lavaix* / *Navalls*, com n'hi deu haver en *Navaix* i *Navaixo* (infra) amb l'arabisme *Navaixa*.— ⁴ *RMa.* 208: «*naÿb*: «febris» 385, amb la glossa «plus in usu», i Dozy el cita com trad. de *cición* en *PALc*.

Navalón (Énguera), V. n. a l'art. *Navès* *Navalta*, V. *Nau*